

TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ KONUSUNDA NEYİ SEÇMELİDİR?

Erhan ASLANOĞLU*
Sadullah ÇELİK**

Özet:

Bu çalışma Türk halkının AB konusundaki tercihini anlamaya yöneliktir. Sonuçlar Temmuz – Aralık 2005 döneminde her ay 704 kişi ile yapılan bir anket çalışmasına dayanmaktadır. Benzer birçok çalışmada olduğu gibi, burada ulaşılan temel sonuçlardan birisi Türk halkının çoğunluğunun AB ile tam üyeliği desteklemesi ya da tercih etmesidir. Bu oran 6 ay boyunca yapılan anketlerde yüzde 50 ile 65 arasında seyretmiştir. AB ile Türkiye arasında gerginliğin en yüksek olduğu dönemlerde tam üyelik isteği yüzde 50'lere gerilerken, müzakerelerin resmen başladığı dönemde bu oran yüzde 65'e çıkmıştır. "Türkiye AB üyeliğinden vazgeçmelidir" diyen ya da bu üyeliğe karşı çıkanların oranı da söz konusu dönemde yüzde 35 ile yüzde 25 arasında seyretmiştir. Türkiye – AB ilişkilerinin gergin olduğu dönemlerde yüzde 35'e çıkan oran oldukça yüksek bir rakamdır. Bu verilerden ulaştığımız genel bir sonuç, Türk halkının AB'ye yaklaşımında ciddi bir esnekliğin olmasıdır. Türkiye – AB arasında siyasi gerginliğin olmadığı, ilişkilerin iyi devam ettiği dönemlerde destek artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk halkının AB tercihi, AB üyeliği, Araştırma

Abstract:

This article aims at understanding the preference of Turkish citizens on European Union (EU). The results depend on a survey conducted each month with 704 subjects during the six month period between July-December 2005. As in previous studies, one of the fundamental findings is that the majority of Turkish citizens support (or prefer) EU membership. This support has varied between 50 and 65 percent. During the periods when the relationship between EU and Turkey has been strained, the

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İngilizce İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

** Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İngilizce İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

support has declined to 50 percent. During the start of the official negotiations, the support has increased to 65 percent. The rate of subjects who have declared that "Turkey should give up EU membership" or who were against EU membership have been between 35 to 25 percent during the similar periods. The rate of 35 percent who are against during the strained relationship period seems rather high. One main result we obtain from the data is that Turkish citizens' support for the EU membership displays considerable elasticity. The support for EU membership increases during the periods when the relationship between Turkey and EU is smooth and there is no political stress.

Keywords: *Preference of Turkish citizens on EU, EU membership, Survey*

1. Giriş

Hata payı zaman zaman yüksek olsa dahi anketler toplumların çeşitli konulardaki eğilimini yansıtan önemli istatistikî verilerdir. Yöntemi açık, örnekleme yeterli olan bir anket çalışması dikkatli incelenirse ilgili konuda önemli ipuçları verebilir. Bu çalışma, Türk toplumunun Avrupa Birliği (AB) üyeliği konusundaki yaklaşımını ölçmeye çalışan bir anket çalışmasının sonuçlarını değerlendirmektedir.

Türkiye'nin yakın siyasi ve ekonomik tarihinde AB üyeliği konusu gittikçe daha fazla yer kaplayan bir konu olmaya başlamıştır. Bu durum, 1996 yılında AB ile başlayan gümrük birliği ve 1999 yılında Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe aday ülke olarak kabul edilmesiyle başlayan sürecin doğal bir uzantısıdır. 3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye'nin AB ile resmi müzakerelere başlamasıyla Türkiye'nin ekonomik ve siyasi gündeminin baş konularından birisi olmayı yakın ve uzun dönemde de sürdürecektir. Bu süreç bir yandan teknik düzeyde devam ederken ya da duraklarken toplumun üyeliğe yaklaşımı değişebilecektir. Aslında toplumun algılaması ve yaklaşımı, dönüp dolaşıp sürecin gidişatını belirlemede en önemli parametrelerden birisi olacaktır. Toplumun algılamasını ölçen anketler bu açıdan da çok önemlidir.

Bu çalışma, CNBC-e televizyon kanalı için hazırlanan Tüketici Güven Endeksi anketine katılanlara Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili 6 ay boyunca ilave olarak sorulan bir sorunun değerlendirilmesine dayanmaktadır. Ankette sorulan ilave soru "Sizce AB konusunda Türkiye neyi seçmelidir? AB ile olan ilişkilerinde tam üyeliğimi seçmelidir? Özel Statüsü mü tercih

emelidir? Ya da AB üyeliğinden tamamen vazgeçilmeli midir?" şeklindedir. CNBC-e Tüketici Güven Endeksi için yapılan ankette her ay Türkiye genelinde 704 tüketiciye telefon ile 5 soru sorulmaktadır. Bu çalışma için kullanılan soru altı ay boyunca Temmuz-Aralık 2005 döneminde bu ankete katılanlara sorulmuştur. Söz konusu dönem AB'nin Türkiye ile müzakerelere başlayıp başlamama kararını verdiği Ekim ayını kapsamaması nedeniyle de ayrı bir öneme sahiptir.

Çalışma da öncelikle bu tür anket çalışmalarının AB ve Türkiye'deki örnekleri verilmektedir. Daha sonra, bu çalışmada kullanılan anket hakkında detaylı bilgi verilmekte ve sonuçlar sunulmaktadır. Son bölümde ise sonuçlar değerlendirilmekte ve benzer anket çalışmalarının sonuçlarıyla karşılaştırılmaktadır.

2. Anket Çalışmaları Literatürü

Uzun bir geçmişe sahip olan Türkiye-AB ilişkilerinde Türkiye artık nihai amaç olan tam üyelik yoluna girmiş bulunmaktadır. Bundan dolayı Türkiye'nin AB ile ortaya çıkacak ortaklığı birçok konu başlığı altında detaylı olarak incelemektedir (Çayhan, 2003; Turgutlu, 2003; Sklias ve Posorelis, 2003; Bacık ve Aras, 2004; Eken, 2005). Daha önceleri sadece toplumun belli bir kesimi tarafından yakından izlenen bu ortaklık konusunda artık her Türk vatandaşının düşünceleri önem kazanmış bulunmaktadır ve Çaha (2005) çalışmasında açıkça vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin ve Türk insanının AB'ye bakışının çeşitli faktörler tarafından etkilenmesi ve ilerleyen zamanda çeşitli açılardan değişikliklere uğraması şaşırtıcı olmayacaktır. Bunu incelemek amacıyla son yıllarda Türk insanın AB'ye bakışını ölçmeye çalışan anketlerin sayısı artmaya başlamıştır. Bu çalışmaları başlıca AB'de yapılan çalışmalar ve Türkiye kökenli çalışmalar diye ikiye ayırabiliriz.

2.1 AB'de yapılan anket çalışmaları

AB'de yapılan anket çalışmalarının en uzun zamandır yapılanı Eurobarometre kamuoyu araştırmalarıdır. Avrupa Komisyonu destekli olan Eurobarometre araştırmaları 1973'ten beri her yıl 2 defa (ilkbahar ve sonbahar) yapılmaktadır. Bu araştırma oldukça geniş kapsamlı olup Ocak 2006'da ilk sonuçları yayınlanan en yakın tarihli çalışmada 30 ülke kamuoyu eğilimlerini ölçmeyi amaçlamıştır (Eurobarometer, 2005b). Anket çalışmalarımızın tarihlerini dikkate alarak en son yayınlanan iki Eurobarometer

araştırmasının (Eurobarometer, 2005b ve Eurobarometer, 2005a) sonuçlarını özetlemenin uygun olacağını düşünüyoruz.

Eurobarometre'nin hem 63 (2005a) hem de 64 (2005b) sayılı araştırmalarında Türkiye'de toplam 1005 denekle yüz yüze görüşme yapılarak anket gerçekleştirilmiştir. Eurobarometre'nin 63 sayılı araştırmasında anket çalışması 12 Mayıs - 5 Haziran 2005 tarihleri arasında yüz yüze görüşmelerle yapılmış olup nihai sonuçlar Eylül 2005'te yayınlanmıştır. 64 sayılı Eurobarometre araştırmasında ise anket çalışması 14 Ekim - 7 Kasım 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

63 sayılı araştırmada deneklerin yüzde 51'inin erkek olduğu, 64 sayılı araştırmada ise deneklerin kadın-erkek olarak eşit olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir diğer önemli kriter olan yaş bakımından her iki araştırmada anket yapılan kişilerin yüzde 62'sinin 15-39 yaşlarında olduğu, geri kalanın ise 40 yaşından büyük olduğu görülmektedir.

Eurobarometre araştırmasında Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili olarak üç soru dikkatimizi çekmektedir.

Bunlardan ilki soru QA8b'dir. Bu soru "Genel olarak düşündüğünüzde Türkiye'nin AB üyeliği..." dedikten sonra seçenekler olarak 1) İyi bir şey olur, 2) Kötü bir şey olur, 3) Ne iyi, ne kötü bir şey olur, 4) Cevap yok sunmaktadır. Bu soruya verilen cevaplarda 63 ile 64 sayılı araştırmalarda "iyi bir şey olur" diyenlerin sayısı yüzde 59'dan yüzde 55'e düşmüş, "kötü bir şey olur" diyenlerin sayısı da yüzde 20'den yüzde 15'e inmiştir. Bundan dolayı "kararsız kalan" ve "cevap vermeyen" deneklerin toplamı ise yüzde 20'den yüzde 30'a yükselmiştir. Bu durum 2004 yılından 2005 yılına doğru Türk halkında AB için artan olumsuzluğun ilk bulgularından biri olarak değerlendirilebilir.

İkinci dikkate alınabilecek soru QA9b'dir. Bu soruda "Her şeyi göz önünde bulundurduğunuzda, Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olmakla fayda sağlar mı, yoksa sağlamaz mı?" diye sorulmakta ve seçenekler olarak 1) Evet, 2) Hayır, 3) Cevap yok bulunmaktadır. Bu soruya hem 63, hem de 64 sayılı araştırmada deneklerin yüzde 68'i olumlu yönde cevap vermiştir. Bu sonuç Türk halkının Avrupa Birliği'ne üyeliği yararlı olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.

Eurobarometre araştırmaları kapsamında son olarak 2005 yılında eklenen 44.12 no'lu soruyu incelemek çalışmamız açısından önem taşımaktadır. Bu

soruda "Türkiye'nin gelecekte AB'nin bir parçası olmasından yana mı olurdunuz yoksa buna karşı mı çıkardınız?" diye sorulmaktadır. Bu soruya 64 sayılı araştırmada deneklerin yüzde 75'i "yana olurdum", yüzde 12'si "karşı olurdum", ve yüzde 13'ü de "cevap yok" yanıtını vermiştir. Bu bulgu ise Türk halkının Avrupa Birliği'ne alternatif görmediği yaklaşımını desteklemektedir.

AB destekli yapılan yakın tarihli anket çalışmalarından bir diğeri Marshall Fonu tarafından gerçekleştirilen ve "Transatlantik Eğilimler" ismi altında yayınlanan araştırmadır. Türkiye bu çalışma kapsamına 2004 yılında alınmıştır. Dolayısıyla Türkiye'yi içeren 2004 ve 2005 tarihli iki temel araştırma bulunmaktadır. 2005 yılında Türkiye'de yapılan çalışma 30 Mayıs – 17 Haziran 2005 tarihleri arasında 1021 denekle gerçekleştirilmiştir (Transatlantic Trends, Overview, 2004; Transatlantic Trends, Türkçe, 2005a; Transatlantic Trends, Türkçe, 2005b).

Bu araştırma kapsamında kullanılan 18 no'lu soru çalışmamız açısından son derece önemlidir. Bu soruda, "Genel olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sorulmaktadır. Cevap seçenekleri olarak, "İyi olur", "Kötü olur", "Ne iyi, ne kötü olur", ve "Bilmiyor/Reddedildi" bulunmaktadır. 2004 yılında cevaplar az önce belirtilen seçenekler sırasıyla yüzde 73, yüzde 9, yüzde 13, ve yüzde 6 oranında iken, 2005 yılında yüzde 63, yüzde 17, yüzde 17, ve yüzde 4 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılından 2005 yılına geçişte deneklerin Avrupa Birliği'ne bakışında ortaya çıkan olumsuzluk Eurobarometre çalışmasını doğrular şekilde bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

2.2 Türkiye'de yapılan anket çalışmaları

Türkiye'de yapılan anket çalışmalarının en yakın tarihli Dartan et. al. (2004) tarafından hazırlanan araştırmadır. Bu çalışma 1 Nisan – 30 Nisan 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Eurobarometre benzeri birçok sorudan oluşan anket temsilen rastsal olarak seçilen 886 Marmara Üniversitesi öğrencisine uygulanmıştır.

Bu çalışmada kullanılan bir soru bizim çalışmamız ile doğrudan ilintilidir. Bu soruda öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışı incelenirken, "Türkiye'nin AB'ne girmesini destekliyor musunuz? Neden?" denilmektedir. Bu soruda deneklerin yüzde 68'i "Evet", yüzde 21'i "Hayır", yüzde 10'u "Fikrim yok", ve yüzde 1'i "Cevap yok" şeklinde yanıt vermişlerdir.

Türkiye’de yapılan bir diğer anket çalışması Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından desteklenen ve yayınlanan Çarkoğlu et. al. (2002) araştırmasıdır. Bu çalışmada 17 ilde 3060 denek ile anket yapılmıştır. Ankete katılan deneklerin kadın-erkek olarak eşit olduğu ve 18-34 yaş arasında yüzde 52’sinin bulunduğu, geri kalanın da 35 ve yukarı yaşlarda olduğu görülmektedir.

Bu ankette “Bugün Türkiye’nin AB’ye tam üyeliği hakkında bir halkoylaması yapılacak olsa, siz Türkiye’nin AB üyeliği için mi, yoksa bunun karşısında mı oy kullanırdınız?” diye sorulmaktadır. Bu soruya, deneklerin yüzde 64’ü olumlu görüş bildirirken, yüzde 30’u olumsuz, yüzde 6’sı ise fikir belirtmemiştir.

Sonuç olarak, daha önce yapılan anket çalışmalarında Türk halkının AB üyeliğine genel olarak olumlu yaklaştığı fakat son dönemlerde bu eğilimde bir miktar gerileme olduğu söylenebilir.

3. Çalışma Yöntemi

Çalışmamız CNBC-e televizyon kanalı için hazırlanan Tüketici Güven Endeksi anketine katılanlara Türkiye’nin AB üyeliği ile ilgili 6 ay boyunca ilave olarak sorulan bir sorunun değerlendirilmesine dayanmaktadır. CNBC-e Endeksi yöntem olarak ABD’de Michigan Üniversitesi tarafından yayınlanan Tüketici Güven Endeksini örnek almaktadır, ancak endeks soruları Türkiye koşullarına daha uygun hale getirilmiştir. Endeksi oluşturmak için ankete katılan tüketicilere aşağıdaki sorular sorulmaktadır:

1) Bugünlerde ekonomik açıdan ne durumda olduğunuzu öğrenmek istiyoruz. Bir yıl öncesine göre sizin (ve sizinle beraber olan ailenizin) durumu daha mı iyi, daha mı kötü, yoksa aynı mı?

 Daha İyi

 Daha Kötü

 Aynı

 Fikrim Yok

2) Geleceğe baktığımızda, önümüzdeki bir yılda sizin ve ailenizin ekonomik açıdan daha iyi, daha kötü ya da aynı durumda olup olmayacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

 Daha İyi

 Daha Kötü

 Aynı

 Fikrim Yok

3) Bir ay öncesine göre Türkiye ekonomisinin durumuna ilişkin görüşünüz nedir?

 Daha İyi

 Daha Kötü

 Aynı

 Fikrim Yok

4) Sizce önümüzdeki 12 ay içinde Türkiye ekonomisi daha mı iyi, daha mı kötü olacak, yoksa aynı mı kalacak?

Daha İyi

Daha Kötü

Aynı

Fikrim Yok

5) Sizce içinde bulunduğumuz dönem, televizyon, buzdolabı, mobilya gibi dayamklı tüketim malları ile konut, ya da otomobil almak için iyi mi kötü mü?

İyi

Kötü

Fikrim Yok

Görüldüğü gibi sorulardan ilk ikisi, tüketicinin daha çok kişisel durumunu ve beklentilerini yansıtmaktadır. Bunu takip eden iki soru Türkiye ekonomisine ilişkin beklentilerini anlamaya yöneliktir. Son soru ise tüketicilerin şu andaki harcama eğilimini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Endeksin örnekleme her ay 704 kişiden oluşmaktadır. Anket telefon görüşmeleri yoluyla yapılmaktadır. Örneklem, bulunulan mekan, yaş ve cinsiyet olarak Türk tüketicisini yansıtacak şekilde oluşturulmaktadır. Ay içinde oluşan beklentilerin homojenliğini sağlamak amacıyla, telefon görüşmeleri ay içine yayılarak gerçekleştirilmektedir. Örneklemin 704 gibi bir rakamdan oluşması telefon görüşmelerinde uygulanan bilgisayar programının teknik ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Örnekleme oluşturan ve yukarıda bahsedilen kriterler anketin yorumlanması açısından son derece önemlidir. Kriterleri kısaca tanıtmak istiyoruz. Tüketimdeki belirleyicilik dikkate alınarak ankete katılanların yüzde 70'i Ankara, İstanbul ve İzmir olmak üzere büyük şehirlerden seçilmektedir. Geri kalan yüzde 30'luk bölüm Türkiye'nin tamamını kapsamaktadır. Yine tüketimdeki belirleyicilik dikkate alınarak, ankete katılanların yüzde 60'ı 36-55 yaş grubundan seçilmiştir. Kalan yüzde 40'lık bölüm ise 18-35 yaş grubundandır. Cinsiyet kriteri ise eşit olarak dağılmıştır. Ankete katılanların yüzde 50'si bayan, yüzde 50'si ise erkektir. Endeksin güvenilirliği açısından yapılan bir uygulama da ankete katılan 704 kişinin yüzde 50'sinin her ay yenilenmesidir. Her iki ay sonunda endekse katılanlar tamamen yenilenmiş olmaktadır. Buradaki amaç, tüketicilerin tutarlılık uğruna verecekleri cevaplardaki sapmayı zaman içinde yok etmektir.

Sonuç olarak, ankette her soru için verilen iyimser ve kötümser yanıtlar arasındaki farklar endeks haline getirilmekte ve eşit olarak ağırlıklandırılarak Tüketici Güven Endeksine ulaşılmaktadır. İşte bu beş soruluk ankete Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili 6. bir soru Temmuz – Aralık 2005 döneminde ilave edilmiştir. Söz konusu 6. soru aşağıdaki gibidir.

Soru 6: Sizce Avrupa Birliği konusunda Türkiye neyi seçmelidir?

Tam Üyelik Özel Statü AB'den Vazgeçmelidir Fikrim Yok

Bu soru için de CNBC-e Tüketici Güven Endeksinde kullanılan aynı kriterlerle her ay 704, altı ay boyunca 4224 kişiye anket yapılmıştır.

4. Anket Sonuçları ve Değerlendirmesi

Daha önce'de vurgulandığı gibi Türk halkının AB konusundaki tercihini ölçmeye çalışan bu anket Temmuz –Aralık 2005 döneminde yapılmıştır. Bilindiği gibi AB Aralık 2004 tarihinde Türkiye ile müzakerelere başlama kararı almıştır. Belli koşullar altında müzakereye başlama tarihi olarak da 3 Ekim 2005 belirlenmiştir. 3 Ekim tarihinde müzakerelerin resmen başlaması için AB'nin son kararını vermesi gerekiyordu. 3 Ekim tarihine kadar da bu konuda bir netlik oluşmamıştı. Fakat bu tarih yaklaştıkça Türkiye ve AB'den yapılan karşılıklı açıklamalar ve bazı siyasi gelişmeler Türk ve AB kamuoyunun algılamasını doğrudan etkiliyordu. Dolayısıyla, anketin yapıldığı dönem somut gelişmelerin algılamaları ve düşünceleri nasıl etkileyebildiğini göstermesi açısından da önemlidir.

Anketin toplu sonuçları Tablo-1'de sunulmuştur. Tablo'da ilk dikkati çeken nokta Türkiye'de çoğunluğun AB ile tam üyelikten yana olmasıdır. İkinci büyük grup ise Türkiye'nin AB ile üyeliğine karşı çıkanlardır. Bu iki görüş toplamın yaklaşık yüzde 85'ini oluşturmaktadır. Kalan yüzde 15'lik grup ise "Türkiye'nin AB'ye özel statü ile üye olmasını isteyenler ve fikrim yok" diyenlerdir. İkinci önemli nokta ise "Tam üyelikten" yana olanlara Ekim ayında en yüksek noktaya çıkmasıdır.

Tablo -1 Sizce AB Konusunda Türkiye Neyi Seçmelidir ?

	TEMMUZ05	AĞUSTOS05	EYLÜL05	EKİM05	KASIM05	ARALIK05
Tam Üyelik	361	354	365	457	434	369
Özel Statü	62	61	42	34	43	57
Vazgeçmelidir	261	236	258	173	187	205
Fikrim yok	0	53	39	40	40	53
TOPLAM	704	704	704	704	704	704

* Temmuz ayı anketlerinde "Fikrim yok" seçeneği bulunmuyordu.

Soruya verilen yanıtlara oransal olarak baktığımızda durum daha netleşiyor. Tablo -2'de görüldüğü gibi "Tam üyelik" isteyenlerin oranı minimum yüzde 50'ye Ağustos ayında geriledikten sonra Ekim ayında yüzde 65'e çıkıyor. Ağustos ayı, Fransa ve Avusturya başta olmak üzere AB'li siyasilerden ve kamuoyundan Türkiye hakkında çok olumsuz mesajların geldiği, Türk hükümetinin de buna sert karşılıklar verdiği bir dönemdi. Bu durumun anket sonuçlarına yansıdığını görüyoruz. Ekim ayında müzakerelerin resmi olarak başlaması ve somut bir adım atılması Türkiye'deki bakışı ciddi biçimde pozitifte döndürmüş görünüyor. Daha sonra konunun gündemden yavaş yavaş düşmesiyle tam üyelik diyenlerin oranı iki ay içinde yüzde 55'e gerilemektedir.

Tablo -2 Sizce AB Konusunda Türkiye Neyi Seçmelidir ?(%)

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	0,54	0,50	0,52	0,65	0,62	0,55
Özel Statü	0,09	0,09	0,06	0,05	0,06	0,08
Vazgeçmelidir	0,37	0,34	0,37	0,25	0,27	0,29
Fikrim yok	0,00	0,08	0,06	0,06	0,06	0,08

Bahsettiğimiz nedenlere bağlı olarak "Türkiye AB'den vazgeçmelidir" diyenlerin oranı ise yüzde 34'lerden Ekim ayında yüzde 25'e kadar geriliyor. Daha sonra tekrar yüzde 29'a çıkıyor. Daha düşük oranlı olsa da "fikrim yok" diyenler ile "Türkiye AB ile özel statülü bir ilişki içinde olmalıdır" diyenler de Ekim ayında en düşük seviyelerine gerilemiştir. Türkiye'nin özel statüyü hiçbir şekilde kabul etmemesi gerektiği çeşitli kurumlar ve siyasi partiler tarafından sık sık dile getirilen bir durumdur. Anket sonuçları da Türkiye'de özel statü isteğinin destek bulmadığını göstermektedir. Yine de yüzde 5 ile yüzde 9 arasındaki oranın çok düşük olmadığını belirtmekte fayda bulunuyor.

Anket kriterlerine göre elde edilen daha detaylı veriler de ilginç sonuçlar vermektedir. Tablo-3 büyük şehirlerde oturanların AB tercihlerini göstermektedir. Toplam anketin yüzde 70'ini oluşturan bu örneklemin 6 aylık trendi yukarıda verilen genel sonuçlara oldukça yakındır.

Tablo-3 Büyük Şehirler'de Oturanların AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	56,7	52,0	53,9	65,7	62,2	55,7
Özel Statü	8,5	10,2	6,3	5,5	5,5	8,5
Vazgeçilmelidir	34,8	30,3	36,4	23,6	27,0	29,5
Fikrim Yok	0,0	7,5	3,5	5,3	5,3	6,3

Bununla birlikte, büyük şehirlerde oturanların AB'ye tam üyelik isteğinin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin AB desteğinin en yüksek noktaya çıktığı Ekim ayında tam üyelikten yana olanların oranı büyük şehirlerde yüzde 65,7 iken, diğer bölgelerde bu oran yüzde 63,2'dir (Tablo-4). Aynı dönemde "Türkiye AB üyeliğinden vazgeçilmelidir" diyenlerin büyük şehirlerdeki oranı yüzde 23,6 iken, bu oran diğer bölgelerde yüzde 26,9'a çıkmaktadır. Üyelik desteğinin genelde zayıf olduğu Ağustos ayında şehirlerde "AB'den vazgeçilmelidir" diyenlerin oranı yüzde 30,3 civarındayken, diğer bölgelerde bu oran yüzde 41'i bulmaktadır. Bu tablolarda diğer dikkat çeken bir nokta da, özel statü isteyenlerin oranının şehirlerde diğer bölgelere göre biraz daha yüksek olmasıdır. Bu durum özel statü kavramının diğer bölgelerde daha az anlaşılmasıyla da ilgili olabilir. Büyük şehirler ve diğer bölgeler arasında gelir farkının da olduğunu dikkate alacak olursak, gelir düzeyi arttıkça AB desteğinin arttığını söylemek mümkündür.

Tablo-4 Diğer Bölgelerde Oturanların AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	48,1	46,2	47,2	63,2	60,4	54,2
Özel Statü	9,4	5,2	5,2	3,3	7,5	7,1
Vazgeçilmelidir	42,5	41,0	37,3	26,9	25,5	28,3
Fikrim Yok	0,0	7,6	10,4	6,6	6,6	10,4

Türkiye'de yaş gruplarına göre AB beklentisine baktığımızda, orta yaş grubunda AB desteğinin biraz daha fazla olduğunu izliyoruz. Diğer tüm kriterlerde olduğu gibi her yaş grubunda AB desteği en yüksek noktasına Ekim ve Kasım aylarında çıkmıştır. Tablo-5'den izlenebileceği gibi, 18-35 yaş grubundaki genç nüfusun AB desteği Ekim ayında yüzde 63,9'a çıkmış, bu işten vazgeçelim diyenlerin oranı ise yüzde 26,1'e gerilemiştir.

Tablo-5 (18-35) Yaş Grubundakilerin AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	55,7	49,6	48,2	63,9	63,6	56,8
Özel Statü	10,0	9,6	7,1	5,4	7,5	7,1
Vazgeçilmelidir	34,3	33,6	38,9	26,1	23,6	30,7
Fikrim Yok	0,0	7,1	5,7	4,6	5,4	5,4

36-55 orta yaş grubunda ise Ekim ayında destekleyenlerin oranı yüzde 65,6'ya çıkarken, vazgeçelim diyenlerin oranı yüzde 23,6'ya kadar gerilemiştir (Tablo-6). Diğer aylardaki hareketler de genç nüfusun AB konusunda daha şüpheli olduğunu ortaya koymaktadır. Yine orta yaş

grubunun gelir açısından daha iyi durumda olduğunu varsayarsak, yukarıda bahsettiğimiz, gelir düzeyi arttıkça AB desteğinin artacağı sonucunu tekrar vurgulayabiliriz.

Tablo-6 (35-55) Yaş Grubundakilerin AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	53,1	50,7	54,2	65,6	60,4	54,2
Özel Statü	8,0	8,0	5,2	4,5	5,2	8,7
Vazgeçilmelidir	38,9	33,5	35,1	23,6	28,5	28,1
Fikrim Yok	0,0	7,8	5,4	6,4	5,9	9,0

Cinsiyete göre dağılıma baktığımızda da Türkiye'de erkeklerin AB desteğinin bayanlara göre çok daha güçlü olduğunu görüyoruz. Tablo-7 ve Tablo-8 bu durumu net olarak ortaya koymaktadır. Ekim ayında tam üyelik taraftarı olan erkeklerin oranı yüzde 69,6 olurken, bayanlarda bu oran yüzde 50,2'de kalmıştır.

Tablo-7 Bayanların AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	50,3	46,3	49,7	60,2	56,5	51,4
Özel Statü	10,5	11,1	7,7	5,4	6,0	8,5
Vazgeçilmelidir	39,2	34,4	36,1	27,6	30,4	29,3
Fikrim Yok	0,0	8,2	6,5	6,8	7,1	10,8

Üyelikten vazgeçilmelidir diyenlerin oranı ise Ekim ayında bayanlarda yüzde 27,6 olurken, erkeklerde bu oran yüzde 21,6'dır. Diğer taraftan bayanların erkeklere göre biraz daha fazla özel statü taraftarı olduğu görülmektedir. Cinsiyet ayrımına göre yapılan değerlendirmede dikkat çeken bir başka nokta, anketlerde "fikrim yok" diyen bayanların erkeklere göre daha fazla olmasıdır. Bu durum eğitim durumu konusunda cinsiyetler arasında olan farkın bir yansıması olabilir. "Fikrim yok" diyenlerin bir tercih yapması durumunda cinsiyetler arasındaki fark her iki yönde de değişebilir. Fakat açık olan bir durum bayanların bu konuda çok daha fazla bilgilendirilmeye ihtiyacı olduğudur.

Tablo-8 Erkeklerin AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	58,0	54,3	54,0	69,6	66,8	59,1
Özel Statü	7,1	6,3	4,3	4,9	6,3	7,7
Vazgeçilmelidir	34,9	32,7	37,2	21,6	22,7	29,0
Fikrim Yok	0,0	6,8	4,5	4,5	4,3	4,3

Anket yöntemi tanıtılırken, katılımcılarla iki kez görüşüldüğünü belirtmiştik. Bu görüşmelerin seyrine baktığımızda yine Ekim ayına doğru pozitif yaklaşımın arttığını daha sonra ise zayıfladığını görüyoruz. Anket sonuçlarının genel yapısında gördüğümüz bir nokta burada bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Türk halkının AB'ye yaklaşımında bir esneklik söz konusudur, görüşler gelişmelerden açık olarak etkilenmektedirler.

Tablo- 9 İkinci Kez Görüşülenlerin AB Tercihleri, %

	Temmuz 05	Ağustos 05	Eylül 05	Ekim 05	Kasım 05	Aralık 05
Tam Üyelik	53,4	53,4	57,1	64,2	64,8	54,3
Özel Statü	8,0	8,5	7,4	3,7	6,3	8,5
Vazgeçilmelidir	38,6	29,5	31,0	26,7	24,1	30,4
Fikrim Yok	0,0	8,5	4,5	5,4	4,8	6,8

5. Sonuç

Bu çalışma Türk halkının AB konusundaki tercihini anlamaya yöneliktir. Sonuçlar Temmuz – Aralık 2005 döneminde her ay 704 kişi ile yapılan bir anket çalışmasına dayanmaktadır. Benzer birçok çalışmada olduğu gibi, burada ulaşılan temel sonuçlardan birisi Türk halkının çoğunluğunun AB ile tam üyeliği desteklemesi ya da tercih etmesidir. Bu oran 6 ay boyunca yapılan anketlerde yüzde 50 ile 65 arasında seyretmiştir. AB ile Türkiye arasında gerginliğin en yüksek olduğu dönemlerde tam üyelik isteği yüzde 50'lere gerilerken, müzakerelerin resmen başladığı dönemde bu oran yüzde 65'e çıkmıştır. "Türkiye AB üyeliğinden vazgeçmelidir" diyen ya da bu üyeliğe karşı çıkanların oranı da söz konusu dönemde yüzde 35 ile yüzde 25 arasında seyretmiştir. Türkiye – AB ilişkilerinin gergin olduğu dönemlerde yüzde 35'e çıkan oran oldukça yüksek bir rakamdır.

Bu verilerden ulaştığımız genel bir sonuç, Türk halkının AB'ye yaklaşımında ciddi bir esnekliğin olmasıdır. Türkiye – AB arasında siyasi gerginliğin olmadığı, ilişkilerin iyi devam ettiği dönemlerde destek artmaktadır. Müzakereler süresince sık sık yaşanabilecek gerginlikler Türk halkının AB desteğini ciddi biçimde azaltabilir. Nihai hedeften uzaklaşmazsa ya da bu hedefe yaklaşma mümkün olursa Türk halkının AB desteği muhtemelen artacaktır. Dolayısıyla, müzakereler süresince Türkiye - AB arasındaki siyasi ve diplomatik ilişkiler ile tanıtım düzeyi Türk kamuoyunun desteğini belirlemede önemli bir role sahip olacaktır.

Diğer taraftan, tam üyelik isteğinin büyük şehirlerde ve orta yaş grubunda daha fazla olduğunu görüyoruz. Kentsel ve kırsal küçük yerleşim

alanları ile genç nüfus arasında AB karşıtlığının daha fazla olduğunu görüyoruz. Bu gruplar için AB tanıtımının daha iyi yapılması gerektiği açıktır. Genç nüfusun büyüklüğünü de dikkate alacak olursak, ilişkiler iyi yönetilemediği durumda AB karşıtlığında artış olasılığı fazladır. Cinsiyet ayrımına da baktığımızda Türkiye'de AB desteğinin erkekler arasında daha fazla olduğunu görüyoruz. Eğitim reformu gerçekleştirilebilirse, bu farkın daha kolay kapatılmasını bekleyebiliriz.

Sonuç olarak esnekliği yüksek olmakla birlikte Türk halkının AB ile tam üyeliğe önemli bir desteği vardır. Bu durum daha önce yapılan farklı anket çalışmalarının sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Çalışmamızda, bölge, yaş ve cinsiyet kriterlerine göre elde edilen sonuçların bir başka anlamı, gelir ve eğitim düzeyi arttıkça AB desteğinin artmasıdır. Müzakereler süresince eğitim reformunu yapabilen, hızlı büyüeyebilen ve bölgesel dengesizlikleri azaltabilen bir Türkiye'de AB desteğinin artması doğal bir sonuç olacaktır.

Kaynakça:

- Bacık, G., & Aras, B. (2004). Turkey's Inescapable Dilemma: America or Europe? *Turkish Journal of International Relations*, 3(1), 56-74.
- Çaha, Ömer (2005). The Ideological Transformation of the Public Sphere: the Case of Turkey. *Turkish Journal of International Relations*, 4(1 & 2), 2-30.
- Çarkoğlu, A., Erzan, R., Kirişçi, K., Yılmaz, H. (2002). *Türk Halkının Avrupa Birliği Üyeliğine Bakışı*. İstanbul: TESEV.
- Çayhan, Esra (2003). 'Towards a European Security and Defense Policy: With or Without Turkey'. Çarkoğlu, A., and B. Rubin (eds.), *Turkey and The European Union: Domestic Politics, Economic Integration and International Dynamics*. London: Frank Cass.
- Dartan, M., Nas, Ç., Akman, M. S., Savran, C., & S. Suner, (2004). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Marmara Üniversitesi Öğrencilerinin Geleceğe ve Avrupa ile İlişkilere Bakışı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü.
- Eken, M. Hasan (2005). On Analysis and Control of Financial Risks and a View of Turkish and European Banks and Financial Markets. *Marmara Journal of European Studies*, 13(1-2), 129-140.

- Eurobarometer (2005a). Public Opinion in the European Union: National Report, Executive Summary, Turkey, No: 63, Spring. Erişim tarihi 3 Şubat 2006:
http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb63/eb63_en.htm
- Eurobarometer (2005b). Public Opinion in the European Union: National Report, Executive Summary, Turkey, No: 64, Autumn. Erişim tarihi 3 Şubat 2006:
http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_en.htm
- Sklias P., & Posporelis, P. (2003). The Political Economy of Turkey's Accession Process to the EU: Lessons Learned, Challenges and Prospects. 7. Uluslararası ODTÜ Ekonomi Konferansında sunulmuş tebliğ, 6-9 Eylül, Ankara.
- Transatlantic Trends: Overview (2004). Transatlantik Eğilimler: Temel Bulgular, German Marshall Fund and Compagnia di San Paolo. Erişim tarihi 10 Şubat 2006:
<http://www.transatlantictrends.org/index.cfm?id=33>.
- Transatlantic Trends: Türkçe 2005 (2005a). Transatlantik Eğilimler: Temel Bulgular, German Marshall Fund ve Compagnia di San Paolo. Erişim tarihi 10 Şubat 2006:
<http://www.transatlantictrends.org/doc/TTKeyFindings2005tr.pdf>.
- Transatlantic Trends: Türkçe 2005 (2005b). Transatlantik Eğilimler: Önemli Bulgular, German Marshall Fund ve Compagnia di San Paolo. Erişim tarihi 10 Şubat 2006:
<http://www.transatlantictrends.org/doc/TTToplineData2005tr.pdf>.
- Turgutlu, Evrim (2003). Cost and Benefit Analysis for Turkey's Possible Integration with European Monetary Unification. 7. Uluslararası ODTÜ Ekonomi Konferansında sunulmuş tebliğ, 6-9 Eylül, Ankara.